

Λόγος εις τους Αρχαγγέλους Μιχαήλ και Γαβριήλ – Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου.

Αν ίσως, αγαπητοί μου Πατέρες και αδελφοί, ήθελε δοθή εις έμέ τον ταπεινόν το χάρισμα τούτο, το να αποκτήσω δηλαδή μίαν γλώσσαν από εκείνας όπου έχουσιν οι Άγγελοι, ως λέγει ο του Χριστού Απόστολος Παύλος, «εάν τάς γλώσσας των Αγγέλων λαλώ», βέβαιον και ακόλουθο ήταν ότι με την άγγελικήν αυτήν γλώσσαν ήθελε δυνηθώ να εγκωμιάσω κατ' αξία τον Μιχαήλ και τον Γαβριήλ, τους Αρχαγγέλους του Κυρίου· διότι φυσικώ τω τρόπω, κάθε όμοιον με το όμοιον πάλιν δύναται να επαινεθή και εις τους άλλους να παρασταθή.

Αν ίσως και είχα μίαν από τάς πύρινους και άύλους εκείνας γλώσσας όπου εδόθησαν εις τους ιερούς και θείους Αποστόλους, πρεπόντως ήθελε λαλήσω τα υπερφυσικά εγκώμια των πύρινων και άύλων Αρχιστρατήγων. Άνίσως -και το ελάχιστον- ήθελε έχω καθαρισμένη την γλώσσαν μου, ωσάν ο Ησαΐας από την Σεραφική εκείνη λαβίδα, ήταν έλπιδί ότι ήθελε ειπώ κάποιον τι άξιον της των Ταξιαρχών μεγαλοπρέπειας. Άλλ' επειδή είμαι στερημένος όλων τούτων των καλών και γλώσσαν έχω όχι άγγελικήν, άλλ' ανθρώπινη όχι πύρινη, αλλά πήλινη όχι άυλον, άλλα υλική όχι καθαράν, άλλ' ακάθαρτον και προς τούτοις όχι ρητορική και ευμέθοδον, άλλ' αμαθή και αμέθοδο -τι πρέπει να προσμένητε; Το να ακούσητε δηλαδή ολίγα τινά και ευτελή περί των ιερών Αρχαγγέλων.

Αφήνων λοιπόν εις ένα μέρος το να εξετάσω οποία είναι η φύσις των Αρχαγγέλων και πότε δημιουργήθησαν, και πώς και πού και τίνι τρόπω νοούσι, και πώς μεταβαίνουσιν από τόπου εις τόπον, και τα άλλα αγγελοπρεπή αυτών ιδιώματα, περί των οποίων οι Θεολόγοι διδάσκουσι, και μάλιστα η φιλάγγελος και μεγαλόδοξος γλώσσα Διονυσίου του Αρεοπαγίτου, θέλω αποδείξει μόνον εις το παρόν εγκώμιο ότι ο θείος Μιχαήλ και ο ιερός Γαβριήλ εστάθησαν οι εξαίρετοι ύπηρέται των εξαίρετων ενεργειών και έργων του Παντοδυνάμου Θεού! Και προσέχετε δια να το καταλάβητε.

Δύο είναι κατά τους Θεολόγους αί κυριώτεροι ενέργειαι και τα εξαίρετα προσόντα και ιδιώματα του αγίου Θεού: το εν η δικαιοσύνη, ήτις και απονομία και κρίσις ονομάζεται, και το άλλο η Αγαθότης, ήτις και χρηστότης και ευσπλαχνία και έλεος ονομάζεται. Περί ων λέγει ο Δαβίδ: έλεον και κρίσιν ασομαί σοι Κύριε. Με την δικαιοσύνην ο Θεός κρίνει και παιδεύει τους ανθρώπους, όταν αμαρτάνωσι και δεν φυλάττωσι τάς εντολάς του και με την αγαθότητα πάλιν τους ελεεί και ευσπλαχνίζεται.

Τώρα ο Αρχάγγελος Μιχαήλ έρχεται να είναι ο εξαίρετος Άγγελος της του Θεού δικαιοσύνης, διότι αυτόν βλέπομεν να μεταχειρίζηται υπηρέτη εις το να παιδεύη μεν και να σωφρονίζη τους κακούς, να φυλάττη δε και να υπερασπίζεται τους καλούς: καθώς τούτο είναι φανερό και από πολλά άλλα μέρη της θείας Γραφής και μάλιστα από τον θάνατον μεν όπου έδωκεν ο Μιχαήλ εις τα πρωτότοκα των Αιγυπτίων, διαφύλαξιν δε και ζωήν εις τα πρωτότοκα των Εβραίων.

Ο δε Αρχάγγελος Γαβριήλ φαίνεται να είναι ο εξαίρετος Άγγελος της αγαθότητος και ευσπλαχνίας του Θεού, διότι αυτόν βλέπομεν να μεταχειρίζηται υπηρέτη, όταν έχη να κάμη εις τινας καμμιάν εξαίρετων εύσπλαχνίαν και έλεος: καθώς και τούτο ομοίως είναι φανερό και από

άλλα πολλά, μάλιστα δε από τα αγαθά ευαγγέλια οπού έφερε εις τον κόσμον ο Γαβριήλ, του μεγάλου ελέους της ελεύσεως του Χριστού.

Τρία είναι τα εξαίρετα και μεγαλύτερα έργα οπού έκαμε ο Θεός: πρώτον η δημιουργία του νοητού κόσμου, δεύτερον η δημιουργία του αισθητού κόσμου και τρίτον η ένσαρκος οικονομία του Θεού Λόγου. Και εις τα τρία ταύτα πρώτους και εξαίρετους υπηρέτας μεταχειρίζεται τον Μιχαήλ και τον Γαβριήλ. Δημιουργεί πρώτον ο Θεός τον νοητό κόσμο εκ του μη όντος εις το είναι, ήτοι τον εμπύρινον λεγόμενον ουρανόν, και τον γεμίζει, ωσάν από τόσα λαμπρότατα άστρα, από τα μυριάριθμα πλήθη των άυλων Αγγέλων, τον στολίζει από τας τρεις τριαδικάς Ιεραρχίας: των Θρόνων, Χερουβεΐμ και Σεραφεΐμ· των Κυριοτήτων, Δυνάμεων και Εξουσιών των Άρχων, Αρχαγγέλων και Αγγέλων και επάνω εις όλα ταύτα τα εννέα τάγματα κατασταίνει πρώτους ηγεμόνας και διδασκάλους τον Μιχαήλ και τον Γαβριήλ.

Και τίνι τρόπω; Ακούσατε: Ο Μιχαήλ, με το να εστάθη ευγνωμονέστατος δούλος του Θεού Παντοκράτορος, έκαμε νοητό πόλεμον εις τον Ούρανόν με τον αποστάτη διάβολο και τους αγγέλους του, όταν υπερηφανεύθηκαν κατά του Θεού του ζώντος και εκρήμνισεν αυτούς εις τα καταχθόνια της γης, καθώς είναι γεγραμμένον εις την Ιεράν Αποκάλυψιν: Και έγένητο πόλεμος εν τω ουρανώ: ο Μιχαήλ και οι Άγγελοι αυτών πολέμησαν μετά του δράκοντος... και εβλήθη ο δράκων ο μέγας, ο όφης ο αρχαίος, ο καλούμενος διάβολος και ο σατανάς, ο πλανών την οικουμένην όλην, εβλήθη εις την γήν, και οί άγγελοι αυτού μετ' αυτού εβλήθησαν. Όθεν δια την μεγάλην ανδραγαθία ταυτην όπου έκαμε, κατεστάθη πρώτος επάνω εις όλα τα εννέα τάγματα των Αγγέλων και τους δίδαξε να φυλάττουν προς τον Θεόν ευγνωμοσύνη, υπακοή, ταπεινώσιν και διαμονή μετ' αυτού παντοτινήν και αχώριστο.

Ο δε Γαβριήλ, με το να ενεπιστεύθη μόνος από όλους τους άλλους Αγγέλους το μυστήριον της ενσάρκου οικονομίας, καθώς λέγει ο θείος Χρυσόστομος -συν αύτω δε και οί εις τον Ευαγγελισμόν μελωδοί: σοι μόνω θαρρών το μυστήριον, και έγινε ο πρώτος και εξαίρετος τούτου υπηρέτης από την αρχήν έως τέλους, κατεστάθη και ο πρώτος ηγεμών και διδάσκαλος όλων των αγγελικών ταγμάτων, έως και αυτών των ανωτάτων Χερουβεΐμ και Σεραφεΐμ, και τους δίδαξε όλους τους απόκρυφους λόγους και γνώσεις οπού μέσα εις το βάθος του μυστηρίου τούτου σκεπάζονται. Και αν ο Παύλος λέγει ότι δια της Εκκλησίας εγνωρίσθη ταΐς Αρχαΐς και ταΐς Εξουσίαις η πολυποίκιλος σοφία του Θεού, τούτο πρέπει να νοήται ότι έγινε δια μεσιτείας του θείου Γαβριήλ, ο οποίος καθώς έμαθε αμέσως παρ' αυτού του σαρκωθέντος Λόγου και του τούτω συνόντος Αγίου Πνεύματος την πολυποίκιλο ταυτην σοφία -ήτις είναι κατά τον Νύσσης Γρηγόριο το να νικήση ο Θεός τα εναντία με τα εναντία: την ύπερηφάνειαν με την ταπεινώσιν, την δόξαν με την άτιμίαν, την δύναμιν με την άσθένειαν, την σοφία με την μωρίαν- και ούτω μετέδωκε την πολυποίκιλον ταυτην σοφίαν και εις όλας τας τάξεις των Αγγέλων, χωρίς να φθονήση, λέγων εις αύτάς εκείνο του Σολομώντος: αδόλως έμαθον, αφθόνως μεταδίδωμι.

Ότι δε ο Γαβριήλ εστάθη πρώτος εις όλα τα εννέα τάγματα και εκ τούτου είναι φανερό: Είναι κοινή δόξα της Εκκλησίας και μάλιστα και του Άββά Ισαάκ ότι από τον Χριστόν λαμβάνουσι κάθε φωτισμό όλαι αι τάξεις των Αγγέλων, αναβαίνοντας κατά Παύλον υπεράνω πάσης Αρχής και Εξουσίας και Δυνάμεως και παντός ονόματος εν τω μέλλοντι αιώνι ονομαζόμενου. Ομοίως είναι κοινή δόξα ότι από την Θεοτόκο, ανωτέρα ούσα των Σεραφεΐμ ασυγκρίτως, πάσαι φωτίζονται αι Αγγελικέ τάξεις, ως μάλιστα τούτο λέγει ο Θεσσαλονίκης Γρηγόριος (λόγω πρώτο

εις τα ΕΙΣΟΔΙΑ και λόγω εις την Κοίμησιν). Επειδή δε πλησιέστερος του Χριστού και της Θεοτόκου άλλος δεν είναι από τον Γαβριήλ, λοιπόν δι' αυτού φωτίζονται πασαι αί των Αγγέλων τάξεις. Ει γαρ και ο θείος Διονύσιος λέγει ότι πρώτη τάξις είναι η των Θρόνων και ογδόη η των Αρχαγγέλων, αλλά τούτο νοείται προ της ενανθρωπήσεως. Μετά την ενανθρώπισιν γαρ ανεστράφη η τάξις κατά τον άγιον Ισαάκ και οι πρώτοι έγιναν έσχατοι και οι έσχατοι πρώτοι.

Και τοιουτοτρόπως και οι δύο ομού Αρχάγγελοι, ο Μιχαήλ και ο Γαβριήλ, με το ιερόν αυτό και τελειοποιόν μάθημα της αγίας ταπεινώσεως όπου παρέδωκαν εις όλους τους Αγγέλους, τους τελείωσαν και τους έκαμαν να είναι όχι μόνον δυσκίνητοι εις το κακόν, καθώς ήταν προτήτερα κατά τον Θεολόγο Γρηγόριο , αλλά και πάντη ακίνητοι εις την κακίαν και άτρεπτοι, ως λέγει ο μέγας της Θεσσαλονίκης Γρηγόριος και ο ιερός Νικήτας και ο σχολιαστής Γρηγορίου του Θεολόγου .

Δημιουργεί δεύτερον ο Θεός εις εξ ημέρας τον αισθητόν τούτον κόσμον, στολίζει τον ούρανόν με τα πολυποίκιλα άστρα και τους φωστήρας, καλλωπίζει την γήν με τα διάφορα φυτά και ζώα, γεμίζει τον αέρα από τα γλυκύτατα των πετεινών κελαδήματα, τελευταίον δημιουργεί τον άνθρωπον και τον βάλλει εις τον Παράδεισον και τον διορίζει να φύλαξη την παρά πάντων εγνωσμένην θείαν του εντολή. Άλλ' ο άνθρωπος -οίμοι!- γίνεται παραβάτης της εντολής και εξορίζεται από τον Παράδεισον της τρυφής εις ταύτην την πολύδακρυν γήν. Καί εδώ πάλιν μεταχειρίζεται ο Θεός τον Μιχαήλ και τον Γαβριήλ, εξάίρετους ύπηρέτας της προνοίας και κρίσεως όπου έδειξεν εις τον άνθρωπον, εν διαστήματι πέντε και ήμισυ χιλιάδων χρόνων. Δια τούτο ο μεν θείος Μιχαήλ, ευθύς όπου εξωρίσθη ο Αδάμ, συμπόνεσε την συμφορά του και τον δίδαξε -ως άπειρον έτι όντα- πώς να γεωργή την γήν, πώς να σπείρη, πώς να θερίζη και απλώς πώς να κυβερνά την πολύμοχθο του ζωήν από τροφήν έως ενδύματα, καθώς είναι γνώμη τινών ιεροδιδασκάλων της Εκκλησίας. Αυτός ο ίδιος Μιχαήλ δεν έλειπε από το να προνοείται και να διαφυλάττει όλους τους προ Νόμου Προπάτορας: τον Σήθ, τον Ένώς, τον Ενώχ, τον Νώε, τον Αβραάμ, τον Ισαάκ, τον Ιακώβ και τους δώδεκα Πατριάρχες. Τώρα μεν οδηγών αυτούς εις την επίγνωσιν του μόνου αληθινού θεού, τώρα δε παιδεύων και τιμωρών όλους εκείνους όπου ήθελε του εναντιωθούν. Αυτός έστάθη ο παιδαγωγός και δημαγωγός όλου του Ισραηλιτικού λαού, προπορευόμενος και συμπορευόμενος με αυτόν, νικών τα αλλόφυλα έθνη όπου τον πολεμούν και οδηγών αυτούς εις την γήν της επαγγελίας.

Και εδώ είναι άξιον να θαυμάσωμεν την μεγαλειότητα του θείου Μιχαήλ. Διότι, τα μεν έθνη τα διεμοιράσθησαν οι Άγγελοι και επεστάτει ένας εις ένα έθνος και άλλος εις άλλο, τον δε Ισραηλιτικό λαόν δεν επήρε Άγγελος εις την μερίδα του, άλλ' αυτός ο ίδιος ο Θεός, καθώς λέγει ο Μωυσής εις την ωδήν: Έστησε όρια εθνών κατά αριθμόν Αγγέλων Θεού, και εγεννήθη μερίς Κυρίου λαός αυτόν Ιακώβ. Και όμως αυτός ο Θεός λέγει πολλαίς φοραίς εις τον Μωϋσή, ότι αντί εαυτού θέλει δώσει επιστάτη εις τον Ισραήλ τον Άγγελόν του, ήτοι τον θείον Μιχαήλ, καθώς ερμηνεύουσιν οι διδάσκαλοι. Διό και ο Αρεοπαγίτης Διονύσιος λέγει ότι η θεολογία άρχοντα του Ιουδαίων λάου τον Μιχαήλ ονομάζει. Βλέπετε προνόμια; Βλέπετε πώς ο Μιχαήλ έστάθη ο αόρατος μεσίτης και διάκονος δια μέσου του οποίου έδωκεν ο Θεός τον Νόμον εις τον Μωϋσή εν τω ορει τω Σινά; Διότι, αν ο νόμος εδόθη δια των άλλων Αγγέλων, ως λέγει ο Παύλος: ει ο δι' Αγγέλων λαληθείς λόγος και πάλιν: τι ούν ο νόμος;... διαταγής δι' Αγγέλων εν χειρι μεσίτου , πόσο μάλλον εδόθη δια του Αρχαγγέλου αυτών Μιχαήλ;

Ο δε θειος Γαβριήλ δεν έλειπε και αυτός: τώρα μεν να ευαγγελίζεται τα χαροποιά μηνύματα της γεννήσεως πολλών στειρών προ νόμου και μετά τον νόμον, τώρα δε να σαφηνίζει εις τους Προφήτας τās αποκαλύψεις και οράματα όπου εβλεπον και δια τούτων πάντων να τους οδηγεί εις την πίστιν του ελευσομένου Μεσσίαου, καθώς και ονομαστί φέρεται ο Γαβριήλ εις την θείαν Γραφήν, ότι συνέστησε φανερότατα εις τον Προφήτη Δανιήλ όχι μόνον πώς έχει να γεννηθεί και να σταυρωθεί ο Χριστός, αλλά και εις πόσους χρόνους έχουν ταύτα να γίνουν.

Και οί δύο ομού Αρχάγγελοι φαίνονται φανερώς ηνωμένοι εις την προφητείαν του Δανιήλ, την αναγνωσθείσαν άφ' εσπέρας, έχουσα ούτως: ο Δανιήλ νήστευσε είκοσι μίαν ημέρας εις την Βαβυλώνα, και παρακαλεί τον Θεόν δια να ελευθέρωση τους Εβραίους από την αιχμαλωσία των Περσών και Βαβυλωνίων. ο Αρχάγγελος Γαβριήλ πρόσφερε του Δανιήλ την δέησιν έμπροσθεν του Θεού. ο δε Άγγελος όπου ήταν άρχων εις εκείνα τα έθνη, αντεστέκετο και μπόδιζε την ελευθερία των Εβραίων - όχι με κακόν σκοπό, αλλά διότι πολλοί από τους ειδωλολάτραι, συναναστρεφόμενοι με τους Εβραίους, πίστευον εις τον αληθή Θεόν, καθώς ερμηνεύει ο Ιερώνυμος: ίσως δε μπόδιζε και διότι δεν απεκαλύφθη θεόθεν η των Εβραίων ελευθερία- άλλ' ο άρχων Μιχαήλ ήλθε και βοήθησε εις τον Γαβριήλ και ούτω δια των δύο Αγγέλων ηλευθερώθησαν οί Ιουδαίοι.

Τέλος πάντων ήλθε το πλήρωμα του χρόνου, οτε έμελλε να έλθη εις τον κόσμον ο Υιός του Θεού δια να τελείωση το μέγα και εξαίρετων έργον της σωτηρίας των ανθρώπων. Και εδώ πάλιν εξαίρετους υπηρέτας του μεταχειρίζεται τους δύο Αρχαγγέλους· με ταύτην όμως την διαφοράν: ότι ο Γαβριήλ γίνεται πρώτος και Ο Μιχαήλ δεύτερος: διότι έπρεπε ο Γαβριήλ, όστις δήλοι «Θεός και άνθρωπος» κατά τον άγιον Πρόκλον, να γίνη και πρώτος λειτουργός του Θεανθρώπου Λόγου. Όθεν αυτός ο θεοειδέστατος Γαβριήλ μόνος αποκαλύπτεται το μυστήριον τούτο, ως είπωμεν. Αυτός και αποστέλλεται προς την Παντοβασίλισσαν και Αειπάρθενο Μαριάμ και της φέρει τα της χαράς ευαγγέλια, λέγων εις αυτήν τον κοσμοσωτήριο ασπασμό, το Χαίρε Κεχαριτωμένη, ο Κύριος μετά σου. Αυτός ο ίδιος Γαβριήλ ευαγγελίζεται εις τους ποιμένας τα χαρμόσυνα γενέθλια του σαρκωθέντος Δεσπότου, οδηγεί δι' αστέρος τους μάγους, μνηύει κατ' όναρ εις τον Ιωσήφ να καταβή εις Αίγυπτο ν και εκείθεν πάλιν να αναβή εις γήν Ισραήλ, ευαγγελίζεται εις τās Μυροφόρους την Ανάστασιν του Σωτήρος και εν τη Ανάληψη καταβάς προλέγει εις τους Αποστόλους την δευτέραν έλευσιν του αναληφθέντος Χριστου.

Ομοίως και ο θειος Μιχαήλ, θέλουσιν τίνες ότι αυτός να ήταν ο Άγγελος όπου ενίσχυσε και δυνάμωσε τον Ιησουν αγωνιώντα δια το πάθος, ως λέγει ο ιερός Λουκάς: ήλθε άπ' ουρανού Άγγελος ενισχύων αυτόν, συμπεραίνοντας τούτο από την ονομασία του, επειδή Μιχαήλ θέλει να ειπεί «δύναμις Θεού»: δύναμις δε και ισχύς είναι το αυτό. Αυτός συν τω Γαβριήλ ευηγγέλισε την Ανάστασιν εις τās Μυροφόρους, ως λέγει ο Δαμασκηνός Ιωάννης εις τον των Αρχαγγέλων κανόνα. Αυτός συν τω Γαβριήλ προείπε εις τους Μαθητάς την ελευσιν Χριστού του αναληφθέντος. Αυτός λέγουσι να λύτρωσε τον Απόστολο Πέτρο από την φυλακήν και επέταξε τον Ηρώδη και έγινε σκωληκόβρωτος.

Είδετε τώρα πώς ο Μιχαήλ και ο Γαβριήλ έστάθησαν οί δύο εξαίρετοι υπηρέται των εξαίρετων ενεργειών και έργων του Θεού, καθώς ήταν η πρότασις μας;

Και λοιπόν ο Μιχαήλ και ο Γαβριήλ είναι οί δύο φωτεινότατοι οφθαλμοί του παντεπόπτου Θεού, με τους οποίους βλέπει και φωτίζει όλον τον ορατόν και άορατον κόσμον. Μιχαήλ και Γαβριήλ

είναι αἱ δύο κραταιόταται χεῖρες του Παντοκράτορος, με τάς οποίας διοικεῖ ὅλα τα πάντα, ουράνια καὶ ἐπίγεια. Μιχαήλ καὶ Γαβριήλ εἰναι οἱ δύο ταχύτατοι καὶ μυριόπτεροι πόδες του πανταχοῦ παρόντος Κυρίου, με τους οποίους περιέρχεται καὶ ἐμπεριπατεῖ ὄχι μόνον την οἰκουμένη ὅλην, ἀλλ' ἕως καὶ αὐτάς τάς ἀύλους ψυχάς των ἀνθρώπων, ἕως καὶ αὐτάς τάς σκοτεινοτάτας ἀβύσσους. Δια τούτο εἰς μίαν στιγμὴν βλέπεις αὐτούς να εὐρίσκωνται εἰς το ἕνα ἄκρον του κόσμου, καὶ εἰς την ἄλλην στιγμὴν να εὐρίσκωνται εἰς το ἄλλο ἄκρον, τώρα να θαυματουργοῦσιν εἰς την στεριά καὶ τώρα να ἀρπάζωσιν ἀπὸ τα βάθη της ἀβύσσου τους καταβυθισθέντας.

Μιχαήλ, Ὁ Ἄγγελος του θείου φόβου. Γαβριήλ, ὁ Ἄγγελος της θείας χαράς. Μιχαήλ, ἡ παιδευτική δεξιὰ του Δικαίου. Γαβριήλ, ἡ ἐλεημονητική δεξιὰ του Φιλάνθρωπου. Μιχαήλ, ὁ ἐπὶ των δυνάμεων. Γαβριήλ, ὁ ἐξ ἀπορρήτων. Μιχαήλ, το βλοσυρό ὄμμα του Κριτοῦ. Γαβριήλ, το ἡμερων βλέμμα του Προνοητοῦ. Μιχαήλ, αἱ φοβεραὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ σάλπιγγες της καταβάσεως του Θεοῦ ἐν τῷ Ὄρει Σινά. Γαβριήλ, αἱ γαληναὶ αὔραι, οἱ ἡμεροὶ ἀσπασμοί, τα ἰλαρὰ φῶτα καὶ αἱ ἀγοφητὶ ἐπὶ πόκον ἐρχόμενε σταγόνες της καταβάσεως του Θεοῦ Λόγου εἰς την κοιλίαν της Μαρίας. Μιχαήλ, ὁ ἐξοχος διάκονος του Παλαιοῦ Νόμου. Γαβριήλ, ὁ ἐκλεκτός ὑπηρέτης της νέας χάριτος του Εὐαγγελίου.

Ὁ Μιχαήλ εἶχε λόγον της εἰσαγωγικῆς πράξεως, διότι ὑπηρετεῖ εἰς τον Νόμον, ὅστις κατὰ Παῦλον παιδαγωγός γέγονεν ἡμῖν εἰς Χριστόν. Ὁ Γαβριήλ εἶχε λόγον τελειωτικῆς θεωρίας, διότι ὑπηρετήσεν εἰς το μυστήριον του Χριστοῦ, ὅστις ἦτο το τέλος του Νόμου καὶ το συμπέρασμα. Ὁ Μιχαήλ ἦταν ἀρχὴ καὶ ὁ Γαβριήλ τέλος. Ὁ Μιχαήλ προπαιδευτής καὶ ὁ Γαβριήλ τελειωτής. Ὁ Μιχαήλ Ἄλφα καὶ ὁ Γαβριήλ Ωμέγα. Ἀλλὰ δὲν ἦταν ἐνάντιοι ἡ ἀσύμφωνοι ἀναμεταξύ των, μὴ γένοιτο. Ἀλλ' ὡς οὔτε πράξης εἶναι χωρὶς την θεωρίαν οὔτε ἡ θεωρία χωρὶς την πράξιν κατὰ τους Πατέρας, τοιοῦτοτρόπως οὔτε ὁ Μιχαήλ εἶναι χωρὶς τον Γαβριήλ οὔτε ὁ Γαβριήλ χωρὶς τον Μιχαήλ. Καθὼς ὁ Νόμος περιέχεται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ καὶ το Εὐαγγέλιον ἐν τῷ Νόμῳ, τοιοῦτοτρόπως ἐν τῷ Μιχαήλ εὐρίσκεται ὁ Γαβριήλ καὶ ἐν τῷ Γαβριήλ εὐρίσκεται ὁ Μιχαήλ καὶ ἕνας με τον ἄλλον εἶναι ἠνωμένοι περισσότερον παρά ὅπου εἶναι ἡ ψυχὴ με το σῶμα. Δια τούτο, οὔτε ὁ Μιχαήλ ἐκεῖ καὶ ὁ Γαβριήλ καὶ οὔτε ὁ Γαβριήλ ἐκεῖ καὶ ὁ Μιχαήλ. Πάντοτε καὶ πανταχοῦ οἱ δύο ἀχώριστοι. Ἀχώριστοι εἰς τον Οὐρανόν, ἀχώριστοι εἰς την Πάλαιαν Διαθήκην, ἀχώριστοι εἰς την Νέαν. Καὶ εἰς τάς θαυματουργίας ἀχώριστοι. Καὶ ἀν ὁ Μιχαήλ παιδεύη τους κακοῦς, τους παιδεύει πρὸς σωφρονισμόν, δια να φοβῶνται την δύναμιν καὶ μεγαλειότητα του Θεοῦ καὶ μὴ καταφρονούν αὐτὴν ἀπὸ την πολλήν αὐτοῦ ἀγαθότητα. Καὶ ἀν ὁ Γαβριήλ πάλιν τους εὐσπλαγχνίζεται, τούτο το κάμνει, δια να ἐλπίζουν καὶ μὴ ἔλθουν εἰς ἀπελπισμό ἀπὸ τον πολὺν φόβον.

Καὶ οἱ δύο ομοῦ ἕνα σκοπὸ ἔχουν: την σωτηρίαν των ἀνθρώπων καὶ το να πληρώσουν το του Θεοῦ πανάγαθο θέλημα, ὡς τούτου ἀγαθοὶ Ἀγαθάγγελοι. Δὲν εἶναι ἀνάμεσα εἰς τους δύο Ἀρχαγγέλους κανένας πρῶτος, ὄχι! Διότι ἡ υπερβάλλουσα ἀγάπη οὔτε ἔχουν τους ἀναγκάζει να γίνεταὶ ὁ εἰς τον ἄλλον δεῦτερος. Δὲν εἶναι ἀνάμεσα εἰς αὐτούς δεῦτερος, διότι ἡ ἴση ἀρχαγγελικὴ ἀξία οὔτε ἔχουν τους θέλει να εἶναι ὁ καθεὶς πρῶτος. Ὡστε καὶ οἱ δύο εἶναι καὶ οἱ πρῶτοι, καὶ οἱ δύο εἶναι καὶ οἱ δεῦτεροι. Καὶ ποῖοι ἄλλοι εἶναι οἱ δύο λαμπρότατοι φωστήρες, με τους οποίους ἐστόλισεν ὁ Θεός τον ἐμπύρινον οὐρανόν του ἀγγελικοῦ διακόσμου, ἴσοι εἰς το μέγεθος, ἴσοι εἰς την ἀξία, ἴσοι εἰς την λαμπρότητα, ἴσοι εἰς την ταχύτητα, παρά οἱ δύο Ἀρχάγγελοι. Ποῖοι ἄλλοι εἶναι οἱ δύο ουράνιοι πόλοι, ὁ ἀρκτικός καὶ ὁ ἀνταρκτικός, ὁ βόρειος

και ο νότιος, επάνω εις τους οποίους κυκλογυρίζει ο Θεός το νοητό της Εκκλησίας στερέωμα, παρά οι δύο Αρχάγγελοι;

Ποίοι άλλοι είναι οι δύο εκείνοι περιφανείς στύλοι, τους οποίους Έστησε ο Σολομών εμπροσθεν του οίκου Κυρίου (και Σολομών εποίησε δύο στύλους εμπροσθεν του οίκου), ειμή οι δύο Αρχάγγελοι, τους οποίους Έστησε ο ειρηνικός «Σολομών» Χριστός εμπροσθεν του άνω και κάτω κόσμου, δια να τους βλέπουν όλοι οι εισερχόμενοι και να θαυμάζουν την μεγαλειότητα των και να επικαλώνται την βοήθειάν των; Της οποίας δια να έχομεν πολλήν χρείαν διώρισεν η Εκκλησία, να τελήται η Σύναξις των Αρχαγγέλων κάθε Δευτέραν.

Καί λοιπόν, αν κατά τους Θεολόγους οι Θρόνοι κρίνωσι, τα Σεραφείμ μας θερμαίνωσι, τα Χερουβείμ μας σοφίζωσιν, αι Κυριότητες κελεύωσιν, αι Δυνάμεις ενεργώσιν, αι Εξουσίαι διατηρώσιν, αι Αρχαί εθναρχώσιν, οι Αρχάγγελοι τα της πίστεως διοικώσι και οι Άγγελοι λειτουργώσιν, όμως ο Μιχαήλ και ο Γαβριήλ, ως τούτων πάντων ταξιάρχαι, περισσότερον μας κρίνουσι, μας θερμαίνουσι και μας σοφίζουσι, περισσότερον μας κελεύουσι, μας ενεργούσι και μας διατηρούσι, περισσότερον εθναρχούσι, διοικούσι την πίστιν και μας λειτουργούσι.

Καί αν, κατά τον αγιον Νικήταν, αι ανώτεραι τρεις τάξεις των Αγγέλων δοξολογούσιν απαύστως την Αγίαν Τριάδα με τον ύμνον: Γέλ, Γέλ, όπερ δήλοι «ανακυκλισμός» (και «ανακάλυψις» κατά τον κρυφιομύστην Διονύσιο) και αι μέσαι τρεις τάξεις με το Άγιος, Άγιος, Άγιος, και αι ύστερε τρεις τάξεις με το Αλληλούια, αλλά της τοιαύτης ακαταπαύστου δοξολογίας προεξάρχοντες και συμελωδοί και συν-θεολογούντες είναι ο Μιχαήλ και ο Γαβριήλ.

Κατά αλήθειαν απορώ, αδελφοί, και δεν ήξεύρω τι να ειπώ περί των θαυμαστών Αρχαγγέλων! Βλέπω εικονισμένο τον θειότατο Μιχαήλ, όλον φοβερόν εις το είδος, όλον αστραπόμορφο εις την όψιν, όλον αρματωμένο εις τās χείρας, και από τον φόβον μου καθηλούνται κατά τον Προφήτη αι σάρκες μου, αφήνω τον κόσμον και μελετώ την ώρα όπου έχω να αποθάνω. Βλέπω και τον θειόν Γαβριήλ, όλον ημερότατον εις το είδος, όλον χαριέστατον εις την θέαν, όλον γαληνότατον εις όλα τα μέλη, και παρευθύς λησμονώ τον θάνατον, λησμονώ τον φόβον, και όλος ένθους από την χαράν και την ηδονή γίνομαι. Στοχάζομαι από το εν μέρος τα φοβερά θαυμάσια του Μιχαήλ, εδώ να θερίζη με την σπάθη του χιλιάδας ανθρώπων, εκεί να ανασπά ψυχάς αμαρτωλών ανελεήμονας, και έμφοβος γίνομαι και την δικαίαν κρίσιν του Θεού δειλιώ και παρ' ολίγον απογινώσκομαι. Στοχάζομαι από το άλλο μέρος και τα κοσμοχαρμόσυνα ευαγγέλια του ωραιότατου Γαβριήλ, και πληρούμαι όλος από ελπίδας, και του Κριτου την φιλανθρωπίαν εννοώ, και παρ' ολίγον ένδον της βασιλείας των ουρανών γίνομαι.

Βλέπω και τους δύο Αρχαγγέλους ομού, και μοί φαίνεται ότι βλέπω τους δύο εκείνους ουρανομήκης στύλους, όπου οδηγούν τους Ισραηλίτας εις την κάτω Ιερουσαλήμ, τον Μιχαήλ ωσάν τον στύλων του πυρός και τον Γαβριήλ ωσάν τον στύλων της Νεφέλης, οίτινες οδηγώσι συμφώνως τους Χριστιανούς εις την άνω Ιερουσαλήμ, την επουράνιον πόλιν.

τι να πολυλογώ, αδελφοί; Θέλετε να ειπώ περί των Αρχαγγέλων ένα μέγαλον, άλλα αρμόδιο νόημα; Οι δύο Αρχάγγελοι έχουν εικόνα των δύο φύσεων του Χριστού, της Θεότητος λέγω και ανθρωπότητος. ο Μιχαήλ έχει εικόνα της Θεότητος, διότι έστάθη ταύτης ένδικος υπερασπιστής, και ο Γαβριήλ της ανθρωπότητος, διότι έστάθη ταύτης υπηρέτης και ευαγγελιστής. Να ειπώ

ακόμη και μεγαλύτερον; ο Μιχαήλ και ο Γαβριήλ έχουν αναλογία με τον ενυπόστατον Λόγον του Πατρός και με το Πανάγιον Πνεύμα αυτού. ο Μιχαήλ ομοιάζει τρόπον τινά με τον ενυπόστατον Λόγον, διότι καθώς δι' αυτού ο Πατήρ διέκρινε και διεχώρισεν όλα τα όντα και απέδωκε εις το καθ' ένα εκείνο το είδος και την εικόνα οπού του έπρεπε, ούτω δια του θείου Μιχαήλ, Αγγέλου όντος της δικαιοσύνης, διέκρινε τους καλούς από τους κακούς, όσον Αγγέλους τόσον και ανθρώπους, και απέδωκε εις τον καθ' ένα το δίκαιον οπού του έπρεπε. ο δε Γαβριήλ ομοιάζει με το Αγιον Πνεύμα, διότι καθώς δι' αυτού ο Πατήρ τελείωσε την πλάσιν του κόσμου, ούτω δια των ευαγγελίων του Γαβριήλ τελείωσε την του Κόσμου ανάπλασιν. Ω δόξα! Ω λαμπρότητες, ω μεγαλεία των Αρχαγγέλων!

Καί λοιπόν δεν σε φοβούμεθα, διάβολε: όχι, δεν σε φοβούμεθα. Δεν δειλιάζομεν πλέον τάς επιβουλάς σου. Δεν βάνομεν εις τον νουν μας τους λυπηρούς λογισμούς οπού μας προσβάλλεις. Καταφρονούμεν ως βέλη νηπίων τα βέλη και τα τόξα σου. Εχομεν γαρ, εχομεν βοηθούς και άγρυπνους ημών φύλακας τους δύο μέγιστους Αρχαγγέλους. Εχομεν τον ηλιόμορφο Μιχαήλ, ο όποιος σε κατεκρήμνισεν από τους ουρανούς εις τα καταχθόνια! Έχομεν τον ιεροπρεπέστατον Γαβριήλ, ο όποιος με της χαράς του τα ευαγγέλια, διέλυσεν ως αράχνην την πρώτη λύπην και κατάρα όπου προξένησες εις το γένος μας. Έμαθες με την δοκιμήν, αρχέκακε δράκον, πόσον είσαι ασθενέστατος έμπροσθεν του κραταιοτάτου μας Αρχιστρατήγου Μιχαήλ, όταν ωσάν εν κυνάριον ή ζωύφιον σε απεδίωξε από το νεκρό σώμα του Μωϋσέως, ειπών σοι μόνον: επιτίμησε σοι Κύριος. Αυτός και τώρα ομού με τον συναρχιστράτηγόν του Γαβριήλ θέλει σε επιτιμήσει και θέλει σε φυγαδεύσει από ημάς, τους επικαλούμενους πάντοτε το όνομα των δύο τούτων. Όπου δε το όνομα αυτών επικαλεσθεί, εκείθεν διώκεται και καταργείται η δύναμις σου, διότι ούτως απεφάσισε ο Θεός εις τον Ιώβ, να περιπαίξησαι ως ένα ουδέν από τους Αγγέλους του, λέγων περί σου ουκ εστίν όμοιον αντω επί της γης πεποιημένον, εγκαταπαίξεσθαι υπό των Αγγέλων μου.

Εάν όμως αγαπώμεν, πατέρες και αδελφοί, να διαμένωσιν αχώριστοι από ημάς οι Αρχάγγελοι, πρέπει όσον το δυνατόν να απέχωμεν από κάθε κακίαν, επειδή λέγει ο μέγας Βασίλειος ότι, καθώς ο καπνός διώκει τάς μέλισσας, ούτω και η πολύδακρυς αμαρτία διώκει από ημάς τους αγαθούς αγγέλους. Και ομού με το όνομα του Μιχαήλ ας ένθυμώμεθα και την ώραν του θανάτου και της φοβέρας κρίσεως και κολάσεως, ομού δε με το όνομα του Γαβριήλ ας ένθυμώμεθα και της βασιλείας των ουρανών την χαράν και απόλαυσιν.

Άλλ' ω υπερένδοξοι Μιχαήλ και Γαβριήλ, τα γλυκύτατα παρά πάσιν Άγγέλοις και ανθρώποις και πράγματα και ονόματα, οί της δικαιοσύνης του Θεού και αγαθότητος Άγγελοι, οί των εξαίρετων έργων του Θεού ύπηρετάι εξαίρετοι, οί δύο άργυροχρυσοπτέρυγοι αετοί, οί της ζωαρχικής Τριάδος δύο μέγιστοι Αρχιστράτηγοι, οί με όμμα ακλινές βλέποντες το άκτιστον φως της τρισηλίου Θεότητος, οί του Βασιλέως των βασιλέων και Κυρίου των κυρίων δύο αρχισατράπαι και πρώτο σύμβουλοι, οί του Θεανθρώπου Ιησού Χριστού σωματοφύλακες άμεσοι, ζεύγος αρχαγγελικό και ηγαπημένον, δυάς κοσμοπόθητε και παντοπόθητε, των Αγγέλων απάντων τα αγλαισματα- των Χριστιανών τα καυχήματα· κατ' εξοχήν δε και εξαιρέτως οδηγοί και υπερασπισταί του Μοναχικού τάγματος των μιμούμενων ως δυνατόν την άγγελικήν υμών πολιτείαν!

Προσδέξασθε το παρόν εφύμνιον οπού σας προσφέρομεν ημείς άπαντες οί συναθροισθέντες σήμερον, προς δοξολογίαν του Παντοκράτορος και Φιλάνθρωπου Θεού και εις μνήμην της ιεράς

Υμών Συνάξεως. Προσδέξασθε ως δώρον τούτο και σημείον ελάχιστον ευχαριστίας, ανθ' ων καθ' ἐκάστην ημᾶς τους ευτελείς ευεργετείτε, περιθάλπετε και πολυτρόπως εκ παντός κακού διασώζετε. Και σας παρακαλούμεν δουλικός να μη λήψη ἀφ' ημών η πατρική πρόνοια σας, ἀλλ' ως συμπαθέστατοι και ευσπλαγγνικώτατοι, πλησιάζετε πάντοτε εις ημᾶς και περιτειχίζετε μας, δια να μας γεμίζετε ἀπό θεωρίας αγίας και πνευματικής εννοίας και δια να φεύγωσιν ἀπό ημᾶς ἐξ αἰτίας του πλησιασμού σας ὅλοι οἱ πονηροί και αισχροί λογισμοί και απλώς ὅλοι οἱ ἀόρατοι και ορατοί εχθροί οπού μας πειράζουσιν, ἐπειδή τοιαύτας χάριτας προξενείτε, οπού και αν πλησιάσετε. Λέγει γαρ ο ἅγιος Μάρκος ο ασκητής ούτως: Ὅταν οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι πλησιάσωσιν ημῖν, πληρούσιν ημᾶς θεωρίας πνευματικής. Ομοίως και ο Ἄββᾶς Ισαάκ. Οτε οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι σε πλησιάσωσι περιτειχίζοντες, πάντες οἱ πειράζοντες αποστήσονται. Και ἐπειδή οἱ θεολογούντες λέγουσι ὅτι ἐξ τίνα χαρίζουσιν οἱ Ἄγγελοι εις τους ανθρώπους εν τη παρούση ζωῇ, μη λείπετε, ὦ θεῖοι Ἀρχάγγελοι, ἀπό του να χαρίζετε ταῦτα και σεις εις ημᾶς, τα ὅποια εἶναι ταῦτα: πρῶτον, το να διώκετε ἀπό τα σώματα και ψυχᾶς μας ὅλας ἐκείνας τᾶς βλάβας οπού ημποροῦν να μας ακολουθήσουν ἀπό ἐσωθεν και ἐξωθεν. Δεύτερον, το να μας παρακινεῖτε πάντοτε εις τα καλά, φωτίζοντες τον μεν νουν μας με τᾶς θείας εκλάμπεις, γλυκαίνοντες δε την θέλησιν και τᾶς καρδίας μας με τᾶς θείας χάριτας. Τρίτον, το να ἐμποδίζετε ἀπό ημᾶς τᾶς ορμᾶς και ἐπιβουλᾶς των δαιμόνων. Τέταρτον, το να προσφέρητε τᾶς προσευχᾶς μας εις τον Θεόν, ὡς ο Ἄγγελός Ραφαήλ πρόσφερε την προσευχὴν του Τωβίτ και οι εν τη Αποκαλύψει Ἄγγελοι τᾶς προσευχᾶς των Αγίων. Πέμπτον, το να πρεσβευήτε πάντοτε εις τον Θεόν υπέρ ημών και ἕκτον, να μας παιδεύητε πατρικῶς ἐνίοτε, ὅταν ατακῶμεν, ὄχι δι' ἐκδίκησιν, καθὼς μας παιδεύουν οι πονηροί δαίμονες, ἀλλὰ δια διόρθωσιν και σωφρονισμόν: και τούτο γαρ χάρις λογίζεται εις ημᾶς.

Και αὐθις παρακαλούμεν, επακούσατε της δεήσεως ημών, φιλανθρωπότατοι του θεοῦ Ἀρχιστράτηγοι, και παύσατε με τᾶς ἀέναους πρεσβείας σας την καθ' ημών του θεοῦ ἀγανάκτησιν, πείθοντες τούτον να παράβληση ὡς Πολυέλεος τα πταίσματα ημών ἅπαντα, με ὅσα εν ἔργῳ ἢ εν λόγῳ ἢ εν διάνοια αὐτόν καθ' ἐκάστην παραπικραίνομε. Ναι, αμαρτωλοὶ εἴμεθα -το ὁμολογούμεν- και παραβάται των αγίων αὐτοῦ ἐντολῶν, ἀλλὰ πλην αὐτοῦ Θεοῦ ἄλλον ου γινώσκομεν. Αξιώσατε ημᾶς, ὦ Παρθένοι και ἔφοροι των παρθένων Ἀρχάγγελοι, να διαπερνῶμεν την ζωὴν μας εν σωφροσύνῃ και παρθενία, καθὼς υπεσχέθημεν, ὅταν φορέσαμε του Ἀγγελικόν τούτο Σχῆμα. Φανείτε προστάται και ἀγρυπνοὶ φύλακες, τόσον ημών, ὅσον και πάντων των εορταζόντων την πανάγια σας Σύναξιν. Και εν ὅσο μεν ευρισκόμεθα εις την παρούσαν ζωὴν, διώκετε ἀφ' ημών τα σκάνδαλα, ὡς εἴπωμεν, και μηχανᾶς πάντων των ορατῶν και ἀορατῶν εχθρῶν. Εν δε τη ὥρᾳ του θανάτου παρασταθείτε εις ημᾶς τους αμαρτωλοὺς βοηθοί, ο εις ἀπό τα δεξιά και ο ἄλλος ἀπό τα ἀριστερά, σκεπάζοντες ημᾶς με τᾶς χρυσᾶς πτέρυγας σας, ἵνα μη δη η ψυχὴ μας την ζοφεράν ὄψιν των πονηρῶν δαιμόνων. Και οὕτω παραλαβόντες ημᾶς, οδηγήσατε εις τᾶς αἰωνίους και φωτεινᾶς της των ουρανῶν βασιλείας σκηνᾶς, ἵνα δοξολογῶμεν αεὶ μεθ' υμῶν την μίαν εν Τριάδι Θεότητα, η πρέπει δόξα, τιμὴ και προσκύνησις εις τους αἰῶνας των αἰῶνων. ΑΜΗΝ.

Πηγή: Περιοδικό «ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ», Ιεράς Μονῆς Ξηροποτάμου.